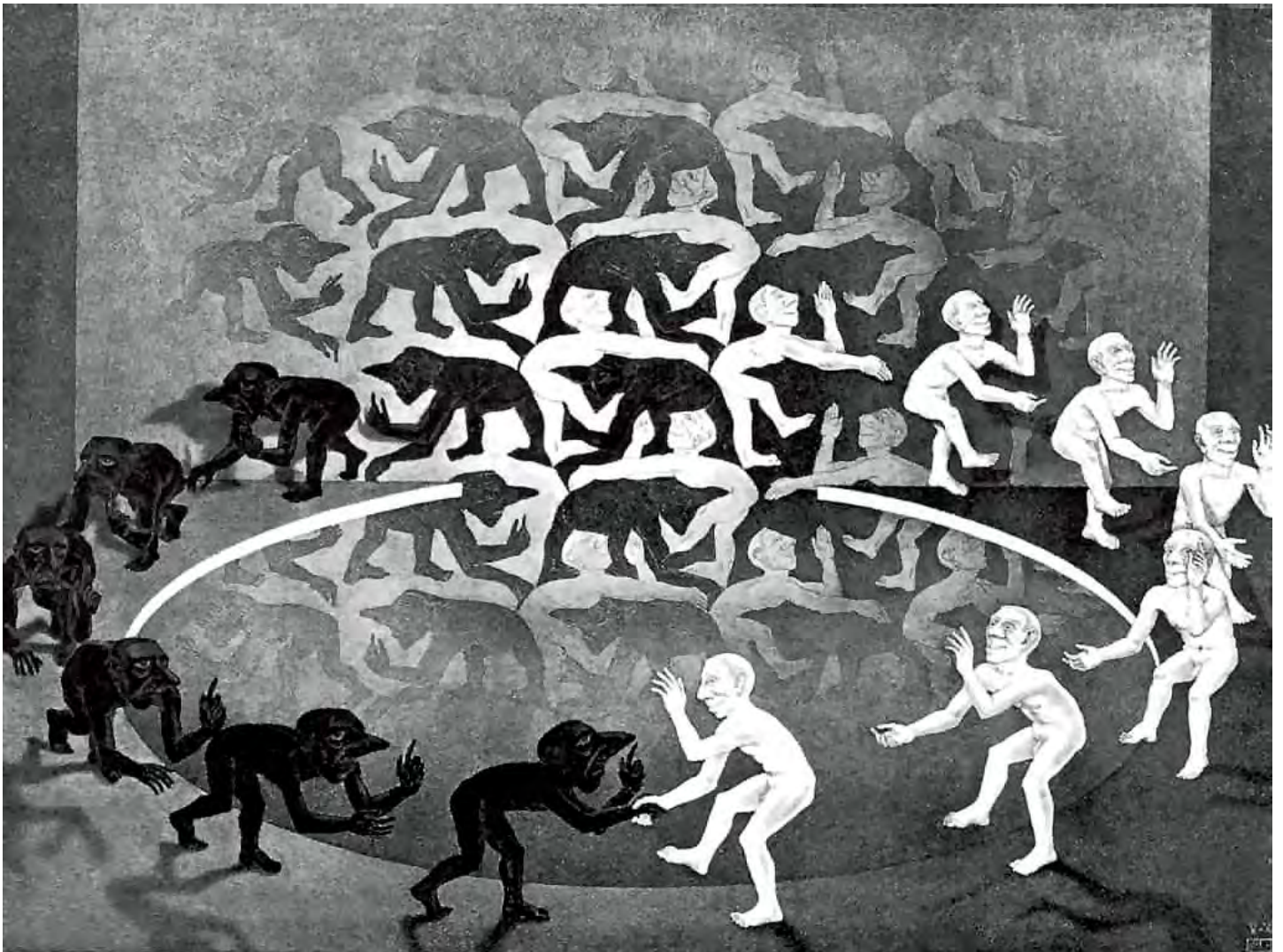

Novák Gábor NEMZETI KÖNYVNAP

Ahogy a fiú kifordult a sikátorból a főutcára, az árnyékból a napfényre, ösztönösen összehúzta magát – jobbjával a gallérját babrálta, hunyorogva vissza-visszapillantott a válla felett, és anélkül, hogy észrevette volna, a fal mellé csusszant, úgy haladt tovább, zubbonya ujja súrolta a házak vakolatát.

A kamasz mellett jól öltözött úr viharzott el valami alantasa kíséretében, haján brillantin, körötte parfümillat – az úr ágált, társának magyarázott, közben a szemét forgatta, bajszát rágta: – És akkor elém áll az a gigerli tiszt, és megkérdi, hogy én milyen vallású vagyok. És vigyorgott hozzá pökhendin. Hát erre én, kérlek, mert én nem tűröm, ha sértegetnek... Erre én előbb pofon vágtam jobbról, aztán pofon vágtam balról. Gondolhatod, hogy abbahagyta a vigyorgást! Engem ne gyanúsítgasson senki... – az úr, a hangja és a társa tovasodrótak a homogén masszaként hömpölygő tömegben.

Vállak, hátaik álltak össze fallá, tollas, női kalapok és hideg-rideg cvikkerek mögül éles pillantások villóztak elő – ártatlan beszédfoszlányok kavartak rosszindulatú ciklonná, mely homokot fújt a szembe, szemetet vágott az arcba – a fiú riadtan hunyta le pilláit, segélykérően kapaszkodott egy ódon kapurácsba – mikor újból körbetekintett, ismét a nyári utcán találta magát, a könyvfesztiválra igyekvők között.

Úgy tűnt, mindenki tartozik valakihez, hölgyek karoltak lovagjaikba, apák vezették-terelték fiaikat, anyák lányaikat – csak Joachim sodródott magányosan, kamaszdaccal és remegő horpasszal.

Bátyját tavasszal hívták be – „fegyver nélküli katonai szolgálat” – csikorogta a hivatalos szöveg, és valami szikár perjelek közé szorított rendeletszámokat idézett – Joachim emlékezett, anyjuk napokon át kivörösödött szemmel járt-kelt a lakásban, a legváratlanabb pillanatokban ugrott fel, és rohant ki a spájzba, hogy a befőttesüvegek és konzervek magányában bugyborékoljon elő belőle a sírás – apjuk, a cingár kis könyvelő pedig hamuszürke arccal gyújtott egyik cigarettáról a másikra, szinte eltűnt a karosszékében, mellette az olvasatlan napilap, és egyre csak motyogta tehetetlen: „De hát mi nem is...”

Egyedül a báty tartotta magát – mikor eljött az indulás napja, próbált fesztelen maradni, ugyanolyan fölényesen mosolygott, vágta hanyagul zsebre jobb kezét, mint mikor ex-évfolyamtársaival Magyar Csillagról, Új Időkről, elsodort falvagról folytatta véget nem érő vitáit – magához húzta és megcsókolta anyját, biztatón meglapogatta apja hátát, majd öccséhez fordult: – Idén ki kell hagynom a könyvfesztivált. De ígérem, ha visszajöttem, jövőre...

Joachim üres, ártatlan tekintettel nézett bátyjára: – De hát nem jössz vissza.

Ahogy a bárd a hóhér kezében, ha pályája holtpontjára ér, mindannyian megdermedtek egy pillanatra – aztán az anya felsikoltott, és ökölbe szorított, sovány kis kezével ütni kezdte Joachimot. A fiú némán állt, túrt az arcára záporozó, ügyetlen kis csapásokat, míg apja le nem fogta, és ki nem vezette anyját a szobából – bátyja zavartan köhintett, kényszeredetten mosolygott.

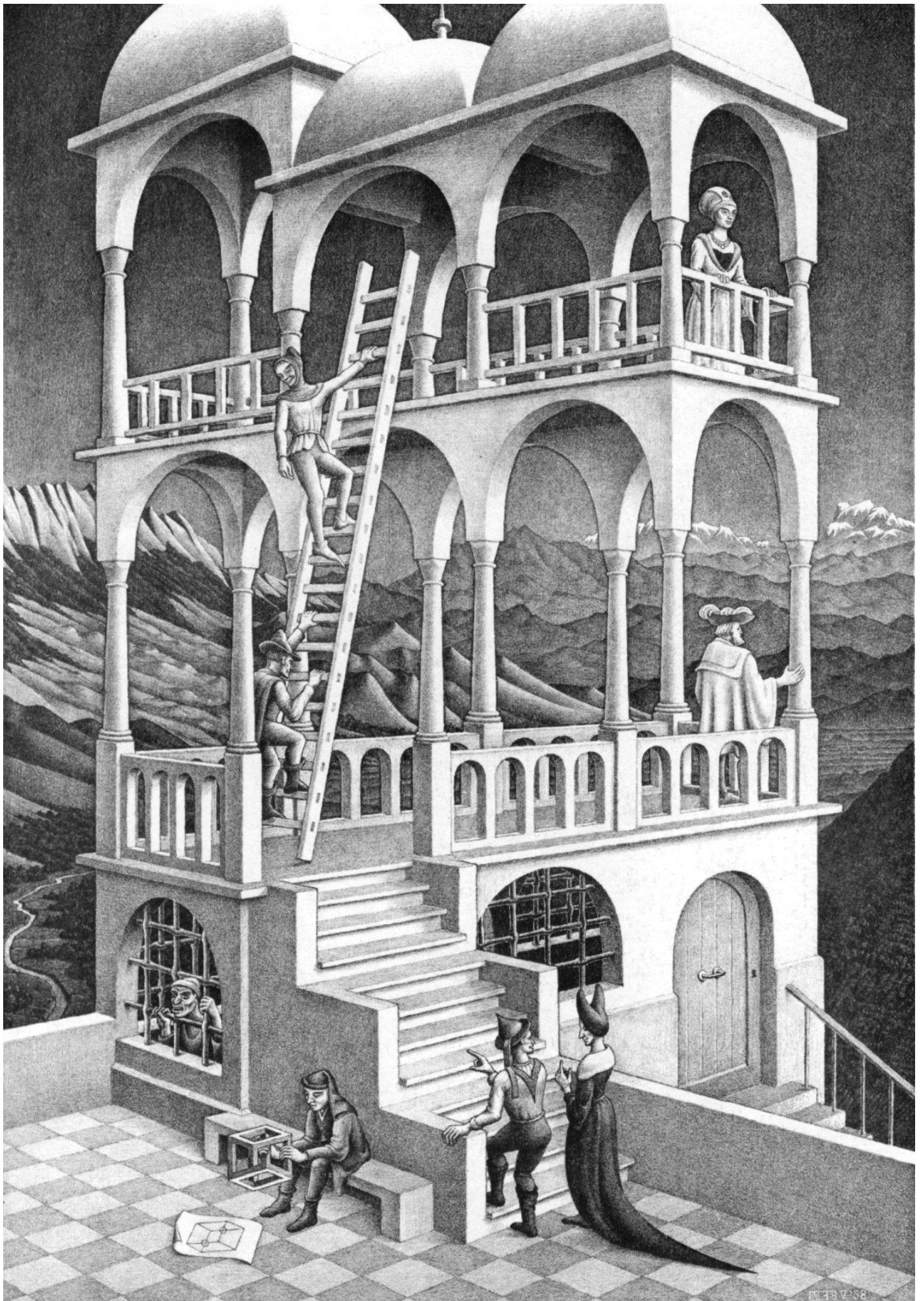
– Azért én igyekszem vissza. Tudod... – elharapta a mondatot, kisetett a szobából. Joachim egyedül maradt.

Most pedig ott bolyongott a téren, a standok, könyvek, emberek közt, egyedül, megint csak egyedül – bátyja, és annak szenvedélyes magyarázatai, bibliofil derűje nélkül a rég várt fesztivál vásári-vurstli mulatsággá ízetlenedett a szemében.

Hogy a sátorra hogyan bukkant, nem tudta felidézni – lehetetlen, gondolta, hogy egy rendezvényen, ahol Mein Kampfot kapni, ahol Méhely-köteteket árulnak, megtűrték volna az öreget a furcsa-keleties megjelenésével és ódon, kabbalisztikus könyveivel – mégis, Joachim egyszer csak arra eszmélt, hogy ott áll a sátor előtt, és az archaikus cégtáblát betűzi – Ahasvérus, Antikvítás.

– Érdeklí valamelyik? – Az antikvárius alacsony, szikár ember volt, haja, szeme sötét, bőre olajosan barna – úgy festett, mint aki bibliai tájakon kóborolta végig életét, és csak tévedésből vagy szórakozottságból került valahogy Pestre. Lehetett hatvanéves éppúgy, mint nyolcvan – ahogy végigmutatott portékáján, Joachimnak az az érzése támadt, egy csontváz kezét látja, melyre száraz pergament húztak. – Igazi különlegesség mindegyik.

A fiúba minden addiginál erősebb fájdalomként hasított bele bátyja hiánya – ő aztán gond nélkül eligazodna a különös jelek között – de ő nincs itt, tán nincs is már sehol – két hete nem kaptak róla hírt – Joachim, hogy leplezze zavarát és felindultságát, végighúzta ujját a kiállított, ódon kötetek fedlapjain. Az egyik könyv, egy nyolcadrét alakú, megragadta a figyelmét. Borítóján homokszínű, drapp és sárga sávok és foltok folytak egymásba, lassú és folyamatos mozgással, ahogy a homokdűnék változtatják helyüket. A fiú érzéksalódsra gyanakodott, megdörzsölte szemét, pislogott párat, de ahogy tekintete találkozott Ahasvéruséval, már tudta, szó sincs itt fata morgánáról.

– Homokkönyv – mondta kurtán az öreg. – Akarod?

Joachim a borítót nézte meredten. Akarta, persze, hogy akarta, fantáziája meglódult, szárnyra kelt – hiszen ez még csak a borító, mi lehet odabenn? Kitapogatta zsebében az erszényét, erre lelkesedése is csökkent valamelyest.

– Szeretném – felelte, majd becsülettel hozzátette –, de nincs túl sok pénzem.

– Nem baj – mondta nagyvonalúan az öreg. – Annyit adj, amennyit jó szívvvel rááldoznál.

Ez meglepte a fiút, kissé gyanakvóvá is tette. Hátha nem is olyan értékes ez a könyv, ha a gazdája ilyen könnyen túlradna rajta?

– Azt mondja, annyit fizetek, amennyit szeretnék?

– Annyit – biccentett kurtán az öreg.

A kamasz habozott – kellett neki a könyv, de ha túl sokat ad érte, ostobának fog tűnni, ha túl keveset, fukarnak. Végül úgy döntött, nyolc pengő elég lesz – az Arany János összesért tizenötöt kértek, és az kétekkora kötet. Igen, legyen nyolc pengő, spórolt pénze zöme. Előkereste erszényét, leszámolta az asztalra az összeget – egypengősök, ötven-, húsz- és tízfilléresek. Ahasvérus rendíthetetlen nyugalommal figyelt.

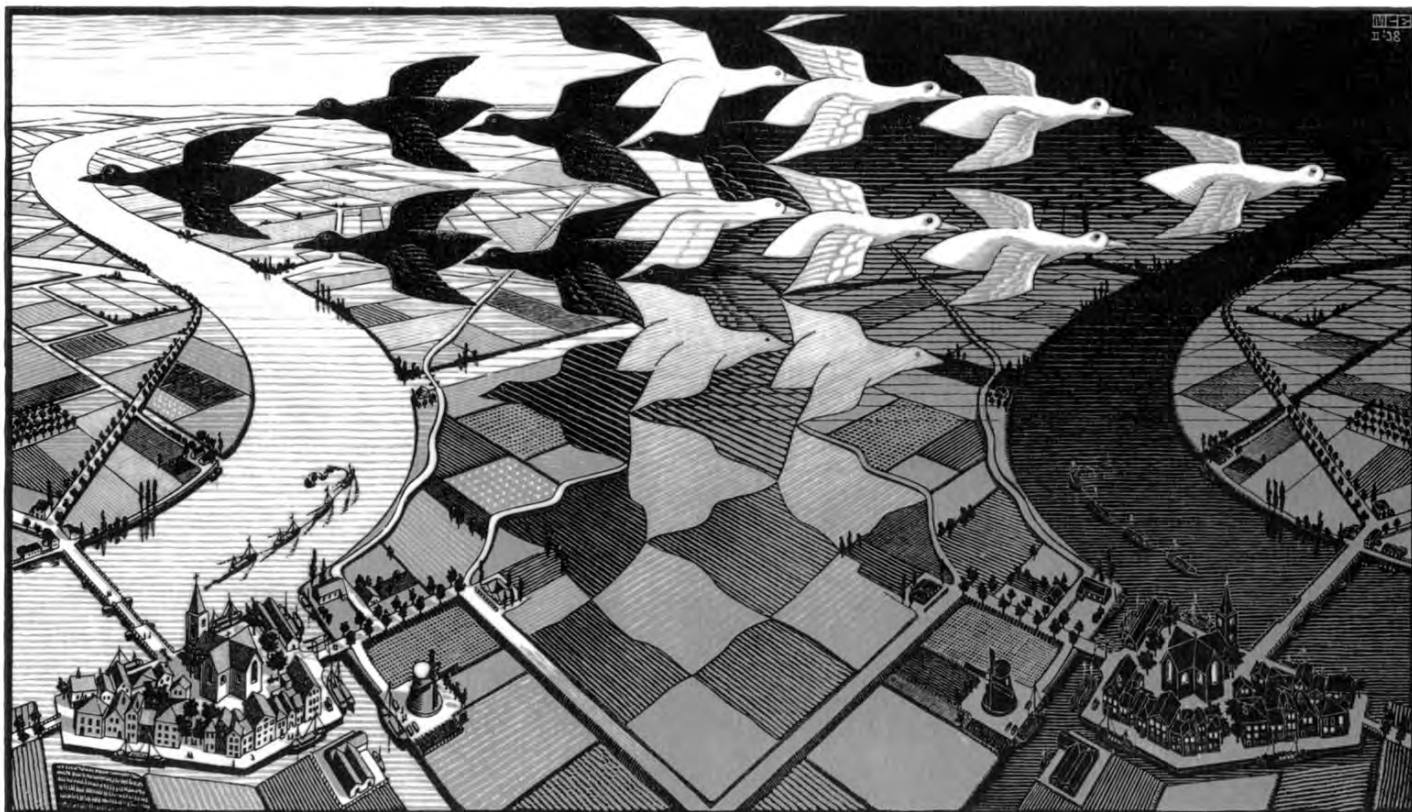
– Rendben vagyunk? – kérdezte óvatosan Joachim.

– Rendben. – Az öreg ujjával, mely hosszú és vékony volt, akár egy száraz gally, a kötetre mutatott. – Vidd!

A fiú felkapta a könyvet, és mint aki attól fél, a másik meggondolja magát, nekiiramodott az utcának.

Járókelőknek ment neki, lábakra tiport, könyökök szúrtak az oldalába, dühöd kiáltások csattantak körülötte, de ő csak a zsákmányát figyelte, a hullámzó sávokat, a lassan változó mintázatot – megbűvölten húzta végig tenyerét a sosem-volt kötésen, a betűk nélküli gerincen, aztán nagy levegőt vett, és felcsapta a homokkönyvet.

Az első meglepetés akkor érte, mikor megpillantotta a szétnyíló lapokat – az oldalakon azonos mérettel, de a legkülönbélebb írásjelekkel, arab, héber, latin, görög, föníciai, nabateus, és még ki tudja, hány fajta betűvel szedett szavak kavargtak – a második meglepetés, mikor tovább pörgette az oldalakat – az, amit egy lapnak gondolt, kettő, négy, nyolc, majd még több és több, lehetetlenül vékony lapra esett szét.

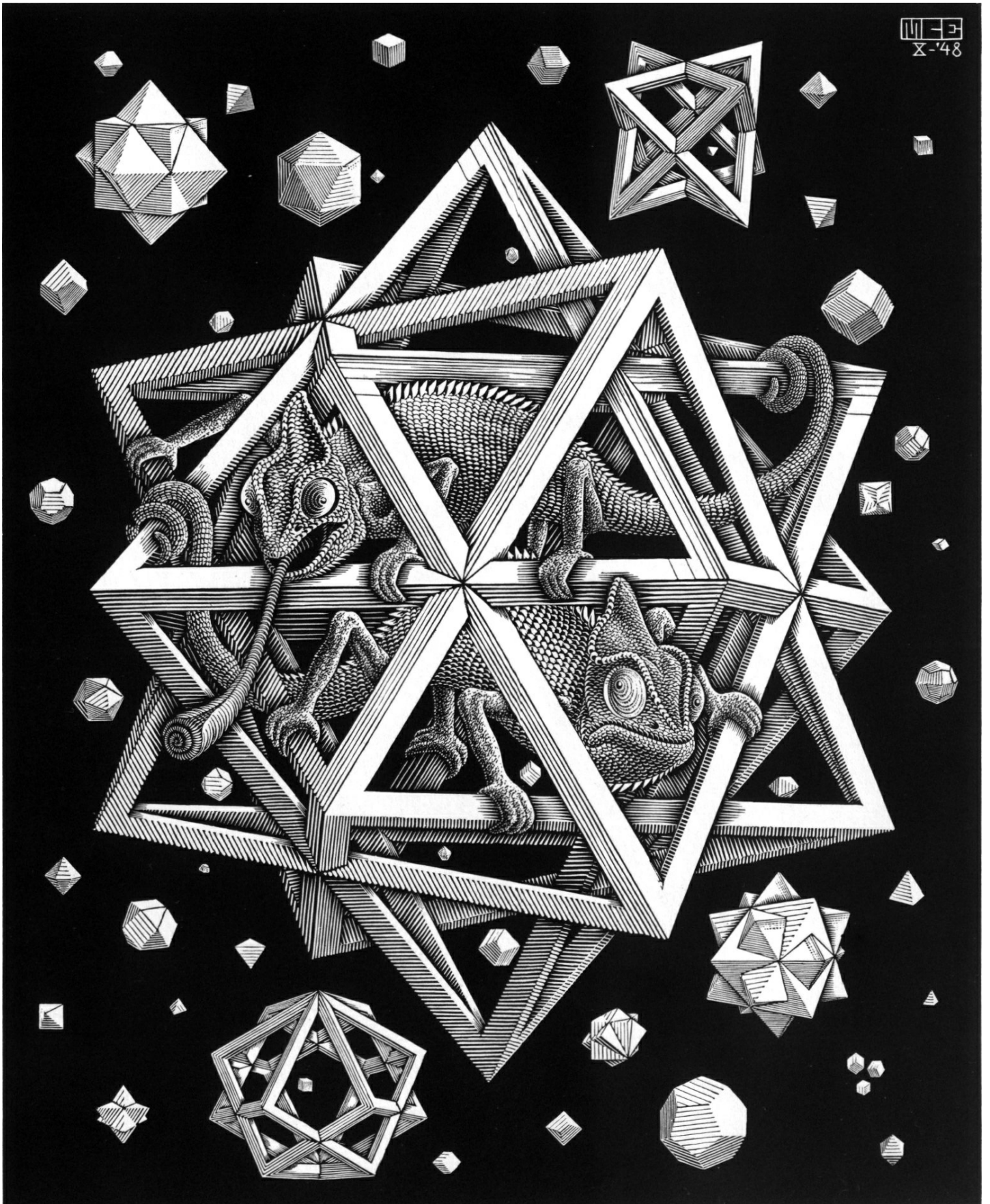

– Ez nem lehet... – Ábrák, rég elfeledett vagy semmit sem jelentő szavak villantak fel, majd tűntek el fellelhetetlenül a betűk táncában. Joachim észrevette, hogy amelyek oldalról tovalapozott, azt már nem találja meg újra – mintha maga a könyv végtelen számú, egymásra helyezett síkból állna, melyek közt időtlen időkiig kutathatna az olvasó.

A lehetőség döbbenetes volt. A fiú agyán átcikázott a fantasztikus gondolat – ha a homokkönyv valóban végtelen, úgy a kusza betű-tengerben, mint óceánban a szigetek, fellelhető minden már megírt vagy megírásra kerülő szöveg, mese, prófécia és történet. Valahol a lapok közt ott az ő sorsa is, minden, ami vele és családjával történt és történni fog.

Joachim megállt, mély levegőt vett, felpillantott a sorok közül – ekkor érte a harmadik, utolsó meglepetés. Körülötte eltűnt a sátrak sokasága, eltűntek az emberek – csak az épületek maradtak, de azok is furcsán, mintha elvesztették volna harmadik dimenziójukat: a homlokzatokon gyűrődések futottak végig, egy klasszikus timpanon pedig szakadtan integetett a szélben, akár egy ócska papírmásé-díszlet darabja.

A fiú továbbcsietett, továbblapozott, egyre mélyebbre hatolva a nyelvlabirintusba – az összefüggéstelen káoszról itt-ott elővillant egy ismerős kifejezés, egy értelmesnek tűnő szövegrész –, egy helyütt a héber ábécé betűi sorjáltak egymás után, másutt olaszul tűnő szövegből Cavalieri neve bukkant fel, ismét máshol két és fél oldalon át, perverz következetességgel ismétlődött a „borges” szó. Joachim nekihevíülve, dühödten olvasott tovább, kereste saját magát, a kiutat a pergamen- és papírmásé-útvesztőből. Szeme előtt összefolytak a sorok, írisze körül elpattantak az erek, ujjá begyét felvagdosták a lapok éles szélei, lába sajgott a talpalástól. Időérzéke cserbenhagyta – hiába nézett fel, nem látta sem a napot, sem a holdat, valami forrás nélküli, egyenletes, szórt ragyogás töltötte be az eget.

– Hát nincs kiút? – Szövegtöredékek és palimpszesztus-darabkák jelezték Joachim útját, lába alatt fővennyé változott a talaj, ő pedig bokáig merült a homokba – Hermész Triszmegisztosz elveszett írásain lapozott keresztül, preszókratikusok tanait lökte odébb a kétségbeesettek türelmetlenségével, hogy megtalálja azt, amit keres – a kimerültségtől és éhségtől zavarossá váló elméjében a labirintusból kivezető kulcs és saját története összekavarodott, ok és okozat kergetőzött, nem lehetett már eldönteni, melyik volt előbb.

A napok-órák ciklikusága eltűnt, ezzel megszűnt idő lenni, a házak sora Möbius-szalag-szerűen ismétlődött újra meg újra – Joachim térből és időből kiesve rogyott le egy papirosfal tövébe, nehezen szedte a levegőt, árnyékot keresett, de a szórt fényben azt sem talált – tudata utolsó fellobbanásával fordított még egyet a következő lapon, és mielőtt eszméletét veszítette, elmosolyodott, mert félig hunyt pillái mögül megpillantotta a szikár, latin betűs szöveget: Blum Joachim, született 1928-ban, eltűnt 1942 júniusában, a Nemzeti Könyvnapon.

film | filmhiradokonline.hu

képek | M. C. Escher